

Մ. ԷՍԿԻՃՅԱՆ

ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԱԼԱՄԴԱՐՅԱՆ

 արություն Մանուկի Ալամդարյանը ծնվել է 1796 թվականին Աստրախանում: Նա իր կրթութունն ստացավ տեղի Աղաբաբյան դըպրոցում, տեսուչ Սերովյան վարժապետ Պատկանյանի ձեռքի տակ: Դպրոցի ուսման ընթացքն ավարտելուց հետո Ալամդարյանը ինքնուս աշխատանքով կատարելագործվեց գիտությունների մեջ: Նա աշխատասեր էր և իր այդ բարեմասնությունը աչքի ընկավ իր ուսուցչի, Ռուսաստանի հայոց առաջնորդ Նիքեմ արքեպիսկոպոսի և ուրիշների առաջ: Կազարյանները լսած լինելով Ալամդարյանի անունն ու բարի համբավը, 1814 թվականին հրավիրեցին նրան Մոսկվա, քահանա ձեռնադրել տվեցին, անունը փոխելով Հարությունի՝ ի հիշատակ երիտասարդ հասակում կայացրի՞ գի ճակատամարտում ընկած Հարություն Կազարյանի, ու նշանակեցին իրենց քարտուղար և հայոց լեզվի ուսուցիչ Կազարյան ճեմարանում:

Հարություն Ալամդարյանը մոտ մի տասնամյակ վարեց այդ պաշտոնները, որոնք հաճելի էին իրեն: Միևնույն ժամանակ նա եռանդալիս ուսումնասիրեց ռուսական, ինչպես և արևմտա-եվրոպական մշակույթը և դարձավ իր ժամանակի իմաստուն անձնավորություններից մեկը:

Ալամդարյանը 1818 թվականին ամուսնացավ Հարություն Արզանդուլյանի Մարգարիտ անունով պարկեշտ դստեր հետ:

Նա հավանաբար սկսած 1821 թվականից գրում էր բանաստեղծություններ: 1821 թվականին լույս տեսավ նրա կազմած ռուս-հայ-

յերեն «Համառոտ բառարան»¹: Նույն տարում վախճանվեց նրա սիրելի կինը և նա մնաց վշտահար այրի՝ երեք որբ դուստրեկով: «Դաւ երեսկալութեան» բանաստեղծությունն մեջ Ալամդարյանը ասում է, թե կնոջից հեռացած, «թռչնիմ, թառամիմ»:

Ա՛խ, չիր կէտ վերջին եհաս սեաւ

կեանք իմ.

Ա՛հ, ես ե՛րբ մեռայց, ե՛րբ

հանդարտիցիմ»:

Ներսես Աշտարակեցին Ալամդարյանին Մոսկվայից Թիֆլիս հրավիրեց, որպեսզի իր նոր հիմնած Ներսիսյան դպրոցում պաշտոնավարի որպես տեսուչ: Ալամդարյանը Թիֆլիս ժամանեց 1824 թվականին և Գլխավեց դպրոցի կազմակերպության գործին: Նրա ձեռքով նույն թվականին դպրոցը պաշտոնապես բացվեց:

Ալամդարյանը Ներսիսյան դպրոցում որպես տեսուչ և որպես ուսուցիչ կրոնի, վաղաճառության ու ռուսերենի պաշտոնավարեց ընդամենը վեց տարի: Նրա այդ կարճատև գործունեությունը արդյունավետ եղավ: Նրա ձեռքի տակ կրթություն ստացան խաչատուր Արուստյանը, Ստեփանոս Նաղարյանը, Գայուս Շերմազանյանը, Պետրոս Մաղաթյանը և ուրիշներ, որոնք հետագայում, հայ նոր գրականության պատմության մեջ մեծ դեր խաղացին: Ալամդարյանի շնորհիվ Ներսիսյան դպրոցի աշակերտությունը հրատարակեց «Ներսիսյանի Ներսիսեան դպրոցի» ժողովածուն, ուր ստեղծագործ աշակերտները

1. «Համառոտ բառարան» ի ուսաց լեզու է հայ, աշխատասիրութեամբ Յարութիւն քահ. Ալամդարեանց, Մոսկուա, 1821:

գրելու փորձեր են անում: Ալամդարյանի գլխավորությամբ 1824—1828 թվականներին դպրոցի դահլիճում կազմակերպվեցին թատերական ներկայացումներ, որոնց մասնակցեցին իրեն դերակատարներ Սահակ Վարդանյան Սահառունին, Գրիգոր Հովսեփյանը, Գրիգոր Մելիքյանը, Գարրիկ Միրզոյանը, Գալուստ Շերմազանյանը և ուրիշներ:

Ալամդարյանը ներսիսյան դպրոցում պաշտոնավարելիս կազմեց «Օրենք ուսման քերականության» ձեռնարկը, որտեղ տալիս է ուսանողների քերականական կանոնների բնութագրումները և իր մտքերն ապացուցելու կամ պարզելու համար քաղվածներ է բերում Ի. Ի. Խենկեցեցիի, Ի. Ի. Գրիգորի, Ի. Ա. Կոխրովի և ուսման գրողների ստեղծագործություններից: 1825 թվականին հրատարակվեց նրա «Հրահանգ քրիստոնեական վարդապետության ի պէս մանկանց Հայաստանեայց Սուրբ Սկեհեցւոյ» գիրքը:

Ալամդարյանը Թիֆլիսում լայն կապեր ուներ քաղաքական ու մշակութային գործիչների հետ: Պարսկաստանի ուսանողների հետ Մազարովիչը, գեներալներ Կրասովսկին ու Բենկենդորֆը և այլ անձինք այցելում էին նրան, գրուցում նրա հետ: 1826 թվականին Թիֆլիս ժամանեց ուսման նշանավոր գրող Ալեքսանդր Սերգեևիչ Գրիգորովը և մոտիկ կապեր հաստատեց Ալամդարյանի հետ:

Ալամդարյանը հայ և ուսման ժողովուրդների բարեկամության կողմնակիցներին էր և այդ բարեկամության շնորհիվ պաշտպանում էր ուսման գործը զարգացնելու անհրաժեշտությունը: 1827 թվականի հոկտեմբերի 1-ին ուսանողների և հայ աշխարհագրականների կողմից Երևանի բերդի գրավումով Արևելահայաստանը ազատագրվեց «երկաթի հնոցէ անագորոյն Պարսից» և միակցվեց Ռուսաստանին: Ներսես Աշտարակեցուն ամեն կողմից ուղարկվեցին հրձիվից շնորհավորական նամակներ: Ալամդարյանը այդպիսի մի նամակում, որ նույն թվականի հոկտեմբերի 12-ին Թիֆլիսից առաքեց Աշտարակեցուն, գրում է.

«Ձկնի բազմադարեան ակնկալութեան վերջապէս արար գմեղ արժանի նախախնամութիւնն երկնից տեսանել և լսել զազատութիւն ամենասիրելի հայրենեաց մերոց յնդ լծոյ տառապանաց սպառում բռնաւորաց: Այս ձայն անտեսաց նախ հնչեալ ի քաղաքի աստի ի 5 ամսոյս և ապա գրաւորապէս յՏ-ն. ելից զելից զամենեցուն զսիրտս անպատում ուրախութեամբ, վասնորոյ և զօրհնութեան երգ ա-

մենեցուն ի բերան առեալ՝ նորորինակ փառատրութեամբ զպարգևատուն ամենայն բարեաց զԱստուածն Իսրայէլի օրհնէին և օրհնեն. ես ևս ընդ նոսին մատուցեալ զաստուածայինն Աստուծոյ խոնարհաշունչ համբուրի սուրբ զարշապարաց շնաշխարհիկ քահանայապետի մեծի՝ շնորհաւորեմ զփրկութիւն Հայաստան աշխարհի երկարի հնոցէ անագորոյն Պարսից...»:

Արևելահայաստանը Ռուսաստանին միակցվելուց հետո, շատ շանցած, ֆելդմարշալ Իվան Ֆեոդորովիչ Պասկևիչը ընդհարվեց ներսես Աշտարակեցուն հետ, և նրան «գաղտնի դավադրություն լարելու» մեջ մեղադրելով, նիկոլայ Ա. և նախարարության կարգադրությամբ 1828 թվականին հեռացրեց Անդրկովկասից: Ներսես Աշտարակեցին նույն թվականին, դեռ չաքտորված, Ալամդարյանին ձեռնադրել էր վարդապետ: Պասկևիչը Աշտարակեցուն աքսորելով չրավականացավ: Նա արգելեց նրա անունը հիշել, սկսեց հալածել նրա կողմնակից անձանց: Պասկևիչը Ալամդարյանին, որի գործունեությունը դուր չէր գալիս իրեն և մյուս ցարական պաշտոնյաներին, 1830 թվականին դուրս անելով ներսիսյան դպրոցից: Ալամդարյանը անտեղության շնորհիվ համար դպրոցը, նաև ճեղքախորհրդի պատճառով փակեց այն, բանալիները հանձնեց Գ. Շերմազանյանին և ինքը մեկնեց Էջմիածին, որովհետև իրեն հրավիրել էին եպիսկոպոս ձեռնադրելու: Ալամդարյանը օգոստոսի 8-ին հասավ Էջմիածին վանքը, ուր մնաց մինչև նույն ամսի 20-ը և դեռ պատրաստություններ չէին վերջացել, երբ բռնվեց «մահահրավեր» հնդախուով, որը քառասուն օր անխնա խոշտանգեց նրան և մահվան դուռը հասցրեց: Ալամդարյանի բարեկամները, «ճարել կտրած», ուղարկեցին նրան նրան՝ օգնություն և բժշկություն, որտեղ և տասնհինգ օր այրվեց «ջերմի շարատագնապ վառարանում»,—հետո «փոքր ինչ թեթևություն ստանալով մի բժշկապետի ձեռք առած քաջարկատու միջոցների շնորհիվ» վերադարձավ Էջմիածին ու նկատելով, որ իրեն եպիսկոպոս ձեռնադրելու գործը «վերջիվայր փոխվել է»՝ գնաց Թիֆլիս, որտեղից Պասկևիչի պահանջով աքսորվեց Հաղբատ:

Հաղբատի Ս. Նշան վանքում, «ձմեռվա ցրտաշունչ ձյունախառն բքաբեր հողմերի պատճառով», կրկնվեց Ալամդարյանի հիվանդությունը, և նա մոտ երկու ամիս (նոյեմբեր-դեկտեմբեր, 1830 թ.) կրեց անսանելի նեղություն ու այնպես շարժարվեց, որ շատ անգամ նրա «ցամաքած շրթունքին մոտեցավ մահահրավեր բաժակը», բայց Հաղբատի և Սանահնի վանքերի երիտասարդ սարկավազ

1. Արամ Երևանյան, «Ռուսահայ թատրոնի պատմություն», հատոր Ա, Կենսակ, 1933 թ., էջ 61:

Ս. Զալալյանի խնամքով կարողացավ դիմանալ և առողջանալ: 1831 թվականի ապրիլի 27-ին Ալամդարյանը գրեց «Գարուն» բանաստեղծությունը, որտեղ բնության գարնային դարձումներն հակադրում է իր «անդարձ դեբուսիման» ու կրած զրկանքները:

«Յամասվերջն ապրիլի զպատուհանս բացի,
Ջձինաթաղ դաշտորայս ծաղկազարդ տեսի,
Արտասուք եռանդունք զայտս իմ այրեցին,
Ջիմ անդարձ դեբուսիմն յուշն իմ մոտ

ածին:
Լեղուապէս դառնացան քիմք վատ
Հոգւոյս,
Ջմրեցան զգայարանքս, հատան ելք

շնչոյս:
Ափսոս ինձ, ասացի բիր անգամ յայն օր,
Շատ անէծս թափեցի ծննդեանս վատ օր:
Մաշեցայ, թօշեցայ, մտի խոր ի քուն,
Ջլար կսկիծ հէք այլուոյս արկի ծով

յանհուն:
Դշխոյն մեծ անմահից էջ ինձ յայց
տեսլեամբ,
Որպէս թէ ի փոսոյս զիս ելոյզ ձեռամբ...»:

Ներսես Աշտարակեցին, որ Քիշնե նստած, բոլոր իրադարձությունների մասին մանրամասն տեղեկություն էր ստանում իր կողմնակիցներից, միջնորդելով ազատեց Ալամդարյանին և ապրիլի 27-ին (1831 թ.) իր մոտ Քիշնե բերել տվեց: Քիշնեում ապրում էին փոքրաթիվ հայեր, որոնք եկել, հավաքվել էին Թյուրքիայի զանազան գավառներից և որոնք խոստում էին առհասարակ թյուրքերեն ու մոլդավերեն: Ալամդարյանը տեսնելով իրեն այդտեղ «խապառ անպետք» իր սիրելի Հայրենիքին և հայրենակիցներին՝ տկար էր և լլի դառն տրամադրությամբ: 1832 թվականի հունիսի 17-ին իր աշակերտ Խ. Աբովյանին գրած նամակում նա դառնությամբ ասում է.

«Այս երկրի օդը շատ ծանր է օտարների համար... տկար եմ այստեղ և լի դառն տրամադրությամբ, տեսնելով ինձ այստեղ, աշխարհիս այս հեռավոր անկյունում, իսպառ անպետք իմ հայրենի աշխարհին և հայրենակիցներին, նամանավանդ ներկա ժամանակներում, երբ մեր անթիվ եղբայրները և ժողովուրդը, փոխադրված զանազան երկրներից իրենց գործավազութ մոր և սիրալի Հայաստանի ծոցը, շափազանց կարոտ են, ինչպես իրենք, նույնպես և նրանց որդիները հոգևոր շինություն, ա-

նարատ հավատի քարոզության, վարք ու բարքին, հրահանգության, և այլն, և այլն...»² (նամակի այս հատվածը բերված է աշխարհարար թարգմանությամբ):

Ներսես Աշտարակեցին Ալամդարյանից մանրակրկիտ հաշիվ պահանջեց Ներսիսյան դպրոցի դրամական գործերի մասին: Ալամդարյանը չկարողացավ գոհացնել Աշտարակեցուն, որովհետև իր ձեռքում ուներ դպրոցի ելեմուտքի փաստաթղթերի մի մասը միայն: Դրա հետևանքով նրանց հարաբերությունների մեջ սառնություն ընկավ: Ալամդարյանը Աշտարակեցուն մատուցեց մի թուղթ, որտեղ պատմում է իր հավատարիմ ծառայությունների և կրած զրկանքների մասին, ու խնդրեց իրեն նշանակել Նոր-Նախիջևանի Ս. Խաչ վանքի վանահայր: Աշտարակեցին նրա խնդրքը կատարեց, և նա 1833 թվականին դնաց Ս. Խաչ: Այդտեղ նույն թվականին Ալամդարյանը գրեց մի ողբերգություն («Նդերգութիմն»)՝ «Հրամիզդ և Ջենուրիա» վերնագրով:

Ս. Խաչ վանքի մոտ գտնվում է մի լիճ, որը պատկանում էր վանքին: Երբեքս դյուղացիները աշխատում էին օգտվել այդ լճից: Վարդապետները և վանականները ձգտում էին թույլ չտալ այդ: Ուստի և դյուղացիների և հոգևորականների միջև պայքար սկսվեց ու վերջինների ապահովությունը վտանգի տակ դրվեց: Այս առթիվ Ալամդարյանը 1834 թվականի մայիսի 4-ին Նոր-Նախիջևանի հայ համայնքի ղեկավար Հարություն Պողոսյանին գրեց.

«Մտանէ ի լիճս և կրեալ զձկունս ի տուն իւր՝ պանծայ ևս առաջի այլոց, թէ լիճն մեր գիւղականացս է և ոչ վարդապետաց և վանականաց: Եթէ զայսպիսի անզգամ անպատիժ թողչիք, տէր իմ, մեզ անհնարին է աստ զապահով կեանս վարել»:

Տասն օր հետո, մայիսի 14-ին դյուղացիները հարձակվեցին վանքի վրա և Ալամդարյանը, որ Խ. Աբովյանի խոսքերով «Հեռացեալ ի տանէ և ի Հայրենեաց, զրկեալ յընտանեաց և ի զաւակաց... պատրաստեալ էր մատուցանել զանձն ի զոհ վասն օգտի հայրենեաց և հայկազուն մանկանց», մահացու վիրավորվելով՝ վախճանվեց ու թաղվեց վանքի բակում:

2. Նույն տեղում, էջ 270:

3. «Հրամիզդ և Ջենուրիա», եղերգութիմն յարարս երիս, 1833, ի Ս. Խաչ վանքի Նոր Նախիջևանայ, աշխատասիրութեամբ Յարութիմ վարդապետ Ալամդարեանց»:

1. «Գիլան և. Աբովյանի», առաջին հատոր, կազմեց և ծանոթագրեց Նրվանդ Շահազիզ, Նրևան, 1940 թ., էջ 267—268:

Հարություն Արամյանը երկար չապրից, բայց թողեց բավական հարուստ գրական ժառանգություն՝ բանաստեղծություններ¹, «Համառոտ բառարան ի ռուսաց լեզուէ ի հայ», «Օրէնք ռուս քերականութեան», «Հրահանգ Քրիստոնեական վարդապետութեան», «Հրամիշդ և Զէնորիա», նամակներ, որոնք գրված են գրարարով:

Արամյանի բանաստեղծությունները, որոնք թվով շատ չեն, իրենց թեմատիկայով բաժանվում են երկու շարքի՝ պատմա-կրոնական և աշխարհիկ:

Պատմա-կրոնական բանաստեղծությունների մեջ Արամյանը երգում է հին Հայաստանի հերոսներին, Հայ Եկեղեցու գործիչներին և այլն:

Հայոց առասպելական ու պատմական հերոսներին գովաբանելիս Արամյանը գործածում է ստեղծագործական հին ձևի արտահայտչական միջոցները.

«...Հայկ է, բաղմականք, մեր անդոյդ
Պետ, Հայր, Բելայ գլխահար,
Հայկայն և ստուերս, նորին կերպարան,
պատկեր անվթար՝
Ա՛խ, ուստի՝ եմուտ նա յայս տեսարան,
յայս յարկ պերճափառ,
Եւ զի՝ քայլարկէ անկին յանկենէ՝ խրախ,
յուսապատար...»

Ի թիկանց վեհիս նաղաքայլ ճեմեն Արամ
մեծ անուն,

Զարմայր սաստ քաջաց, Պարոյր

Թագապերճ, Արայն քաջ, սիրուն,

Արտաշէս աշխոյժ, Վաղարշակ խոհեմ,

Խոսրով քաջազուն.

Զուգընթաց սոցին այլ ճեռք դիւցազանց
ակնապիշ կառուն.

Վահագն աննման, Վահէ, քաջն Վան,

Անվանին Տիգրան՝ յայսմ խմբի կան...»:

(«Տաղերգութիւն»)

Արամյանը քնարերգու է: Նա չի վիպում իր հերոսների գործերը, այլ զմայլում է և ապրում նրանցով: Նա գեղարվեստական այս ձևով ներբողում է ոչ միայն հին Հայաստանի հերոսներին, այլև նրա թե՛ ավանդական, թե՛ պատմական կրոնական ու մտավոր գործիչներին.

«Բաղդէ բաղմարդին Տևառն այգույ մշակ,

տիրաջանն Արգար,

Գրիգոր լուսատիպ, անձնանուէր հովիւ,

սրբութեան սատար,

Սահակ Պահլավիկ, Մեսրոպ բանիբուն և

քերթողացն Հայր,

Նարեկայն հրեշտակ, շնորհապերճ ներսէսք
և սուրբ հարց կաճառ՝
Աստէն ակմբին, քաղցրութեամբ հային,
Յնժան, սիփին, զմեօք խանդաղատին...»:
(«Տաղերգութիւն»)

Արամյանը երգում է նաև ներսէս Աշտարակեցուն, իբրև վերոհիշյալ հոգևորականների փառավոր հետնորդի և իբրև «հովուաց պետ»ի:

Արամյանը աշխարհիկ թեմատիկայով գրված իր բանաստեղծությունների մեջ երգում է սերը, իր վաղամեծ կնոջը, իր դժբախտ կյանքն ու միայնությունը, թշուրյունները, ծաղիկները: Այդ բանաստեղծությունների վրա գրված է կարոտի և տխրության սրտաբուխ, անկեղծ շեշտ:

Արամյանի արտահայտած հույզերի մեջ իշխում է սերը: Սերը մարդկային կյանքի իմաստն է: Սիրո պատճառած բերկրությունը ամենանվիրական զգացումն է մարդու հոգեկան աշխարհում: Արամյանը «Պարերգութիւն» բանաստեղծության մեջ ասում է, որ եթե որեէ մեկը «զաշխարհ լի գանձուք» իրեն պարգևե՝ այնքան ուրախ չի լինի, «որքան ի գոյս առ կուսին»:

«...Եթէ զաշխարհ լի գանձուք

Ինձ որ բաշխէր ի պարգև՝

Ոչ տեսանէր այնքան ըստ՝

Որքան ի գոյս առ կուսին...»:

Արամյանը «Դաւ երեւակայութեան» բանաստեղծության մեջ իր կնոջ՝ Մարգարիտին համեմատում է պատմական և առասպելական Հուդիթի, Սաթենիկի, Բերսաբեի, Եսթերի, Ռաբելի, Կղեոպատրայի հետ և ասում է, թե վերջիններս «գիշեր» են, իսկ առաջինը՝ «տիւ աննման»:

Հիշատակենք և «Ողջոյն հրաժեշտի դաւակաց իմոց» ու «Վարդակորոյս» բանաստեղծությունները: «Ողջոյն հրաժեշտի դաւակաց իմոց» դրամատիկական ոտանավորի մեջ Արամյանը գրուցում է իր որբերի հետ, և վերջիններս խնդրում են նրանից, որ չմորմոքի ու հանգստանա.

«Հայր

...Երթամ ես յաշխարհ ի ձէնջ յոյժ հեռի,

Երթամ որոնել զայն, զոր կորուսի.

Արտասուօք, ողբովք՝ ձայնիւ սգալի

Խնդրեցից զնա յամենայն երկրի:

Մարիամ

Զի՞նչ խօսիս, հայրիկ, զի՞նչ դու կորուսիր,

Եւ զի՞նչ գտանել յանժանօթ երկիր

Կամիս, ասա մեզ, մի՛ թաղուցանիր,

Տար և զմեզ ընդ քեզ, հայր, մի՛

արտասուեր:

1. Յարութիւն վարդապետի Արամյանի, «Զատիա-բերականք», Ս. Պետերբուրգ, 1884:

ԱՆՆԱ

Հայր մեր, ես գիտեմ, զմայր մեր ողբայ,
Զմահ նորա յիշեալ՝ մորմոքի, սգայ.

Ե՛րբ սա մոռացի զանուն, զկերպ նորա,
Ե՛րբ հանգիստ տեսցուք մեք զհոգի սորա:

Կատարինէ

Մի՛ արտասուեր, հայր, մի՛ սգար, ողբար,
Արտասուք զքեզ մաշեցին. իսպառ.

Զիս ո՞ սիրեսցէ՝ զկատեայս քո թշուառ՝
Թէ՛ զքեզ Տէր տարցէ յիր երկնից գաւառ»:

«Վարդակորոյս» բանաստեղծութեան մեջ
Ալամդարյանը պատկերում է «անբախտ»
սոխակի սիրո ողբերգութիւնը.

«Այգանայ ահա, այգացաւ ահա.

Ա՛խ, սոխակս հեծէ, դնի անզգայ:

Լաց շառնէր երէկ, այսօր շատ ողբայ.

Վարդն իւր չերկի, այգն է ցայգ նմա:

Աւա՛ղ վիճակի անբաղձ սոխակին,

Ո՛յր կեանքն ի հնոցի սիրո տոշորին...»:

Ալամդարյանը իր աշխարհիկ ոտանավոր-
ների մեջ արձագանքեց նոր բանաստեղծու-
թյանը: Նա իր աշխարհիկ ստեղծագործու-
թյամբ հարթեց իր սիրելի աշակերտի՝ Խա-
չատուր Աբովյանի ուղին և նախապատրաս-
տեց նրա գրական-հասարակական խոշոր
աշխատանքը:

Ալամդարյանի և՛ պատմա-կրոնական, և՛
աշխարհիկ բանաստեղծութիւնները մեծ մա-
սամբ ստեղծված են քնարերգական շնչով:

Ալամդարյանի քերթողական արվեստը
հիմնականում ստեղծագործական հին մե-
թոդն է: Սակայն նրա արվեստի մեջ պատա-
հում են նաև նոր պատկերավոր արտահայ-
տութիւններ, իրերի իրական վերստեղծում,
ժողովրդական ոճեր և այլն:

Ալամդարյանի աշխարհայացքը կրոնական
է, որը դրսևորված է նրա և՛ աշխարհիկ և՛
պատմա-կրոնական բանաստեղծութիւնների
մեջ: Նրա կարծիքով աշխարհը «անգութ թըշ-
նամի» է մարդոց, մարդը «նանրախորհուրդ»
է և սերը գտնվում է «Եի ձեռս Արարչին»:
Նա հաճախ դիմում է սուրբ խաչին, Աստու-
ծուն, որպեսզի իրեն պաշտպանեն կյանքի

դարանների դեմ: Այսպես, մի ոտանավորի
մեջ նա դիմում է սուրբ խաչին և թախան-
ձում նրան՝ իրեն փրկել ամբարիշտների լա-
րած թակարդից և փորձութիւններից.

«Լարեն ինձ թակարդ ժանտից ջուկը ահեղ,
Յիմ կորուստ բերին, իբր անհատ հեղեղ,
Զիս զերծո, ապրեցո, քո նշանաւ ամրացո:
Աման յեղկելիս զմահաթոյն քարբից,
Ընդ լաց իմ բերկրին, ա՛խ, ո՛ւր դիմեցից.
Քառաթև, լուսաձև, ձգեա առ իս զքո.

սուրբ թև:

Մորմոք, սուգ, կսկիծ և երկունք մահուան,
Անթիւ տառապանք զինև շրջեցան,

Ապշեցայ, ցնորեցայ, Սուրբ Խաչ, օգնել
ինձ փութաւ:

Դառնացան իմ կեանք յօրէս ծննդեան,

Յո և գնացի՝ միշտ գտի դարան.

Հալեցայ, մաշեցայ, յամբարշտաց ոչ

գերծայ»:

(«Կողկողանք առ խաչ Փրկչին»)

Վերոհիշյալ «Ողջոյն հրաժեշտի զաւակաց
իմոց» ոտանավորի մեջ նա իր որր դուտորնե-
րին կամենում է հանձնել «Հօր համայն որ-
բոց, Փրկչին Քրիստոսի» վստահ լինելով, որ
նրանք նրա հովանու Կիրքո ապահով կապ-
րեն.

«Հօր համայն որբոց, Փրկչին Քրիստոսի
Յանձն առնեմ զձեզ՝ դստերք նազելի.

Սուրբ աջոյ նորա անուես հովանի

Ի գլխոց ձերոց մի պակասեցի...»:

Եզրափակենք:

Ալամդարյանի գլխավորութեամբ 1824—
1828 թվականներին որոշ աշխատանք ծա-
վալվեց հայ թատրոնի զարգացման ուղղու-
թյամբ: Ալամդարյանը իր աշխարհիկ ոտա-
նավորների մեջ արձագանքեց նոր բանաս-
տեղծութեանը, հարթեց Խաչատուր Աբովյա-
նի ուղին և հանդիսացավ նրա գրական-հա-
սարակական գործունեութեան նախապատ-
րաստողը:

Այսպիսով Ալամդարյանը խոշոր դեր խա-
ղաց հայ ժողովրդի մշակույթի պատմութեան
մեջ:

